

Goñerrin aurkitutako testuak (IX)

FRANTZISKO ONDARRA
(Euskaltzaindia)

Abstract

Two new texts found in the High-Navarrese Munarritz village, belonging to the so called Goñerri, valle de Goñi or Goñi Valley are presented in this work. They belong to a collection composed of many texts written and used in the XVIII and XIX centuries and constitute the 11th and 12th sets in the collection.

We attempt briefly to know the authors who wrote them, and the place, the date and the dialect, the High-Navarrese variety of the Basque language, they are composed in.

Ezagutzera emanak ditugu¹ urte hauetan Goñerri ibarrean kokaturik dagoen Munarritz² herrian aurkituak izan ziren zenbait testu. Beste bi ematen ditugu orain, eta bi egileren fruitua direnez gero, bai testuak eta bai horien inguruan ipini ditugun atalak bereiz jartzen ditugu.

Lehen testuaren deskribapena

Garizumako 2. iganderako izan da prestatua, tituluak adierazten duenez: *Dominica 2^a. Quadragesimae*. Lau orriko paper multzo batean izan da idatzia, baina azkeneko hiru orrialdeak zuri daude. Paperaren neurriak hauek dira: c. 203 mm. luze eta c. 148 zabal. Hariz josiak izan ziren, baina haria galdu da. Orrialdeko azken hitza hurrengo orrialdearen hasieran errepikatzen da.

Ur markak honako hauek dira: 1. LB hizkiak; 2. hiru zirkulu bata bestearen gainean eta goikoaren gainean hiru gurutze kokaturik, erdikoa luzeago dela beste biak baino.

Nork, noiz eta non

Ez dugu ezagutzen egilea. Esan dezakegun gauza bakarra da, entzuleei hots

(1) Frantzisko Ondarra "Goñerrin aurkitutako sei euskal testu (1743-1753)" *FLV*, 53 (1989), 97-144; "Goñerrin aurkitutako lau euskal testu (XVIII m.)" *FLV*, 55 (1990), 73-121; "Goñerrin aurkitutako beste sei testu" *FLV*, 57 (1991), 131-168; "Goñerrin aurkitutako testuak (IV)" *FLV*, 60 (1992), 297-333; "Goñerrin aurkitutako testuak (V)", idem (VI) eta (VII) *FLV* bertan agertzeko emanak daude; (VIII) berriz *Euskera* agerkarian azaltzeko dago.

(2) Frantzisko Ondarra "Goñibarko euskara XVIII. mendeko sermoietan". *Euskera* XXVI (1981-1), 349-365. Ik. 354 h. or.; "Policarpo Aitak zituen euskal esku-idatzi zaharren aurkezpena". *Euskera* XXVI (1981-2), 633-649. Ik. 646 or. Bilduma horretan orain ematen ditugun testuek 12 eta 11. sailetan —48 eta 47 predikuek osatuak— aurkezten dira.

egiten dienean *catolicoa*, *catolicoac* esaten diela. Badakigu 1758. urtean egina zegoela, urte hori ipini bait du egileak 1. orrialdeko goiko bazterrean. Erabiltzen duen euskarak dioskunez, Nafarroan izan zen predikatua.

Grafia

Bokaletan, *v*- idatzi ohi du hasieran *u*-ren partez. Kontsonanteetan, hitz hasieran eta barruan maiz erabiltzen du *b* grafema *v* duten erdarazko hitzetan: “*baliacen*” 2,2, “*banidade*” 2,2, “*belocidadearequi*” 2,1, etab.; baina hor ditugu *v* grafemarekin euskarazko “*vialdu*” 4, “*viar*” ‘bihar’ 5,2, “*vioz*” 5,2. *Ce* eta *ci* silabetako *c* grafemari zedila antzeko bat eransten zaio. Ez du ezagutzen ez *ts* eta ez *tz*. Ikusten dugu hitz bukaerako *-n* eta hitz hasierako *b*- grafemek, hitz horiek loturik badaude, *-mb*-andana ematen dutela: “*izambez*” 2,1, “*lambaño len*” 2,1, “*egumbadire*” 5,2. Laburdu-rak oso gutxi dira: *Jangoico*, *Christo*, *Magestade* eta beste zertxoren bat.

Fonetika

Bokaleran, gertakari gutxi dago: *u*-a noizean behin *u*-e bihurtzen da, adibidez, “*vseceas*” 1,1, “*plomue*” 2,1; bokal elisioa ez da gertatzen, adibidez, “*aberasa*” 4, “*atera*” 5,1, etab. Kontsonanteetan, bukaeran *-s* da beti; hitz barruan *-zt*-da, “*gaisto*” ezik, adibidez, *gaituzte*, *dituzte* eta fonetika sintaktikoaren medioz sortu diren “*eztut*” 1,1, etab.

Morfologia

Deklinabidean hauek ditugu, besteak beste: ergatibo plurala *-ak* da, adibidez, “*deleiteac*, eta *interesac*” 3,1; datibo plurala *-ai*-: “*pobreai*” 2,2, baina “*peonei*”³ 2,2 -ik. “*peonei*, *oficialeari*, edo *nirabeai*” 2,2; sozietatibo *-ki*-: “*Diegurequi*” 1,1; prolatibo *-zat*-: “*egoazat*” 2,1, “*esclabozat*” 2,1. Erakusle hauek aurkitu ditugu: *au*, *onek*, *onetan*, *obek*, *obes*; *ori*; *artatik*, *aietako*. Izenordain pertsonal hauek: *nik*; *zu*, *zere*; *gure*, *geren*.

Aditzean hauek ikusi ditugu: bukaerako *-n* ez da galtzen iraganaldian; geroaldia tajutzeko *-en* erabiltzen da *-n* bukaeradun aditzetan; *-tu* eta *-i* bukaerak galtzen dira agintera eta subjuntiboan —ez dugu aurkitu ahalezkoaren adibiderik—: “*Acababedi*” 2,1; “*libracezaten*” 4, “*ecuszazute*” 3,1, baina ezezko esaldietan gorde egiten da: “*ezazuten paratu*” 1,1, “*ezazuten iduqui*” 1,1, “*ezituzquean manifestatu*” 1,1. Egia esan, azkeneko hauetarako ez dugu aurkitu aginterako adibiderik, bai ordea, ahalezko adibide bat.

Sintaxia

Ez dugu aurkitu ez genitiboa objektuaren ordeztu, ez genitiboa eskuinean ipinirik; horregatik, honako hauek ikusi ditugu: “*manifestacera bere gloriac*” 1,1, eta “*seculaco infernuetara*” 1,1. Atal honetan ipini ohi ditugun fenomenoetatik bat ere ez dugu idoro.

(3) Beste adibide guztiak bokalez bukatzen dira.

Hiztegia

Ez dugu aurkitu Larramendiren aztarnarik. Aipa ditzagun hemen oso ezagunak diren hitzen aldaera eta adiera batzuk: *aberas*, *atera*, *aniz* eta *auniz*, *anima*, *azendu*, *bekatore*, *bekala* eta *bezala*, *bost*, *dizipulu*, *ekusi*, *interes*, *iduiqui*, *itxe*, *Jangoiko*, *irtxi* 'itxi', *oian* 'mendi', *opatu* 'aurkitu' eta *serbitu* 'zerbitzatu'.

Adizkitegia

Errepika dezagun Morfologia atalean esan duguna, hots, iraganaldian beti gortetzen dela bukaerako *-n* kontsonantea. Hor dugu Nafarroako beste testuetan ikusten ahal den *chegun* 'ditzagun'. Hor ditugu "duzute" 'duzue', etab., Elkanoko Lizarragak "duze" edo "duzie" idatziko lituzkeenak. Hor "gaitean", "zukean", etab., Lizarragak "gaitzen" eta "zuke" (?) egingo lituzkeenak. Aipa ditzagun *zak* eta *duk* ere.

Bigarren testuaren deskribapena

Mendekoste iganderako prestatua da, tituluak dioenez: *Dominica Pentecostes*. Hari beltzez josia izan zen lau orriko paper multzo batean hedatzen da testua, zortzi orrialdeak bete-beterik daudela. Paperaren neurriak: c. 215 mm. luze eta c. 155 zabal.

Ur marka hau ikusten dugu: Hiru zirkulu bata bestearen ganean eta goikoaren barruan gurutze bat eta zirkulu honen ganean ezin argitu dugun irudi bat. Beheko bi zirkuluetan bostna zirkulu, bat erdian eta beste lauak honen ezker, eskuin, goiko eta azpiko aldeetan marrazturik. Hiru zirkuluen ezker eta eskuin esku antzeko batzuk eta horien azpitik *fin* ezker aldean eta 1778 eskuinean.

Nork, noiz eta non

Egilea nor den ez dakigun arren, hala ere esan dezakegu prantziskotarra dela, beharbada kaputxinoa, honela esaten baitu: *gure Aite S[an] Franciscoc* 4,2. Aipatzen du ere Jakopone prantziskotar doatsua: *Jacopono Beato-ore* 5,3. Ur marka hartzen dugula kontuan batez ere, uste dugu XVIII. mendeko azken laurdenean izan zela moldatua. Azkenik, desagun Nafarroako herriren batean izan zela emana, bertako euskara erabiltzen baitu. Berriz emana 1821, 1826 eta 1832 urteetan.

Hizkuntzaren inguruan

Grafia

Bokaletan hasieran *v-* idazten du *u-*ren ordez, eta bi bat aldiz aurkitu dugu hitz barruan *-u-* bokala *-v-* kontsonantearen partez: "Di^uino" 3,2 eta "Di^uinoas" 2,2, ez dela falta hitz bukaeran *-v* kontsonantea *-u* bokalaren ordez: "iquen-zen av" 2,1 "munduaw" 1,1. Kontsonanteetan, zenbait aldiz *b-* ageri da hitz hasieran: "hezpaitu" 5,2 "hurrezen" 'urratzen' 5,3, "bazquenean" 7,1 eta "buquetu" 'ukatu' 7,3.

Ez du ezagutzen ez *ts* eta ez *tz*, lehenbizikoaren ordez zenbait aldiz beharbada *ss* bikoitza erabiltzen duela: "issu" 'itsu' 6 eta "essayec" 8,2.

Normalki *cu* idazten duena, badaki noizean behin *qu* egiten, hala nola "secul-

qua 4,2 “sagratuque” 1,1, etab. Maiz ageri da gioia aditza eta laguntzailea lotzeko, partitu dituen hitzen zatiak biltzeko, etab. Eta askotan ikusten da marratxo bikoitza (=) puntu marka ipini beharrean edo. Laburpen gutxi erabiltzen du, aipagarriena hau delarik, hots, silaba bukaeran dagoen *-n* kontsonantearen ordeztu marratxo bat ipintzen duela ezkerreko bokalaren gainean: “*m̄duques*” 3,2 “*guizō*” 7,2.

Fonetika

Bokaletan, batzutan *ai* diptongoa *ei* bilakatzen da: “*eize*” ‘haize’ 2,2; *ei* eta *eu* berriz *ai* eta *au*: “*daizen*” 3,3, “*zaude*” ‘zeuden’ 1,3. Bestalde, *i—a* eta *u—a* sekuentziak *i—e* eta *u—e* egiten dira gehien-gehienetan, eta aurki daitezke *añ* eta *ña eñ* eta *ñe* bihurturik: “*gueñen*” ‘gainean’ 4,2 eta “*empeñezen*” 2,2. Badugu bokal aferesia: “*zautuco*” 6, eta ez dira falta bokal elisioa eta apokopea: “*abrustu*” 1,3 eta “*ergorzuen*” 2,2 -ik. *Hiztegia* atalean *etorri* eta *ezarri*. Kontsonanteetan, *-s* da beti hitz bukaeran; hitz barruan *-st-* da beti: “*oñesture*” ‘inaztura’ 2,2, “*estela*” ‘ez dela’ 4,1, etab., eta normalki *-sk-*: “*odolescoa*” 6, *zasquigun* 5,1 -baina ik. *Adizkitezgia* atalean *dauzki*, *daukizket* eta *ginduzke*.

Morfologia

Deklinabidean hauek ditugu: ergatibo plurala uste dugu *-ek* dela:⁴ “*recebitu zituste Apostoloac*” 3,2; datibo plurala *-egi*: “*animegui*” 1,3; soziatiboa *-ki*: “*vildurrerequi*” 1,3; destinatiboa *-dakoltako*: “*dutenen-daco*” 4,2, “*guretaco*” 5,1; ablatiboa bizidunetan *-ganik*: “*Jaun-andi-onen ganic*” 8,1; motibatiboa behin *-rgatik*: “*amazeargatic*” 8,1; inesiboan “*gañen*” eta “*gueñen*” ageri dira: “*gañen*” ‘gainean’ 2,2, eta “*gueñen*” 4,2.

Zenbait hitzetan bukaerako *io* > *iu* bilakatzen da, deklinabideko marka eranstea: “*amoriues*” 6, baina “*amorioan*” 2,2 -ik. *Hiztegia* atalean *erremedio*, *Judio* eta *servizio*.

Genitiboa laburturik ematen da zenbait aldiz: “*Demonio-anae*” 8,2 “*Espiritu sanduena*” 3,3 etab.

Erakusleak hauek dira: *au*, *onek*, *ontan*, *onen*, *auak*; *ori*; *ore*, *arrek*, *arren*, *aiek*, *aien*.

Izenordain pertsonalak hauek: *ene*, *nere*; *zu*, *zure*, *zauze*; *guri*, *gure*.

Aditzean hauek ditugu: bukaerako *-n* beti galtzen da iraganaldian perpaus nagusietan; geroaldia moldatzeko *-n* bukaeradun aditzetan *-en* erabiltzen da; *-tu* bukaera galtzen da agintera eta subjuntiboan, *-i-* gordetzen delarik edo ez: “*ala guertadadiela*” 8,3, “*armazeiste*” 8,2 “*eregui-zasquigun*” 5,1, baina “*Egorzezan*”⁵ 2,2, ezezko esaldietan ordea gorde egiten da:⁶ “*ezpai-zeteque espliquetu*” 5,3.

(4) Aurkitu ditugun beste bi adibideak hauek dira: “*Apostoloac fortalezituric Don Diuino-aequi, burletu-zituste tirano gaistoayec*” 3, 2, eta “*ez detenizeas contemplazen edo considerazen Christio fielac, premio eta castigo-auetan, vizidire descuido-andien*” 4,2. Argi dago ergatibo pluralak direla “*Apostoloac*” eta “*Christio fielac*”, baina beste aditzik ere baitago inguruan, agian horrek nahas ote lezake arazoa?

(5) Baina kontuan izan behar dugu *egorri* aditzaren bukaerako *-i* bokala galtzen dela bestelako kasutan ere: “*egorzuen*” 2, 2, eta *egorro-zuela* 1, 1. Ik. *Hiztegia* atalean *ezarri*.

(6) Hau da aurkitu dugun adibide bakarra ezezko esaldietan.

Sintaxia

Behin baino gehiagotan genitiboa eskuinean kokaturik ikusi dugu: “don sabiduriena” 3,3 “congoja andi nere pechocoa”⁶; behin bakarrik aurkitu dugu genitiboa objektuaren orde: “arren ofendizeco” 8,1; behin ere pasiboan instrumentalaz baliatzen da: “confortaturic Espiritu Sandues” 3,1, eta ik. beste hau ere: *esta amazen amorioa! Amorioa esta amazen! ‘Amor non amatur!’* 6.

Hiztegia

Larramendi ez da ageri. Hona hemen zenbait hitz aldaera: *abrastu*, *albas* ‘ahalaz’ (?), *alziñe*, *andi*, *anime*, *aniz*, *arkindu*, *azendu*, *bekala*, *bekatari*, *berla*, *daus* ‘deus’, *egorri*, *ene*, *eregi* ‘idiki’, *geago*, *guti*, *guzi*, *iduki*, *iguzki*, *Juangoiko*, *lore*, *sandu*, *serbizetu*, *sollik*.

Adizkitegia

Ez ditugu ahaztu nahi adizki hauek: “*gada*” ‘gara’, “*zada*” ‘zara’ eta “*zide*” ‘ziren’. Ikus baita ere gauza berria ez diren hauek: *zeiste* ‘zaitetze’, *baliduai*, ‘balihoa’, *ziduaine* ‘zihoa’, eta “*duze*” ‘duzue’ antzeko formak.

Gure lana

Bi testuetan orrialdeak guk zenbatuak dira, zenbakirik gabe zeudelarik. Laburpenak deslaburtu eta guk sartu hizkiak kortxete barruan ipini ditugu. Latinezko pasarteetan dauden okerrak zuzendu eta zuzenketen berri orrialde peko 5. oharrean ematen dugu. *Hiztegia* atalean ez ditugu sartzen hitz guziak, baina *Adizkitegia* atalean ahalegintzen gara forma guziak ipintzen.⁷

1. Testua

Dominica Secunda Quadragesimae¹

Assumpsit Iesus Petrum, et Iacobum, eta Ioannem² fratrem eius, et duxit illos in montem excelsum seorsum Matth. ca. 17

Egun igançen Christo³ gure Redentorea, bere diçipuluric⁴ onesienaqi, Pedro, J[ua]n, eta Diegurequi, Thaborco mendiaren goienera, manifestaçera bere gloriac, eta edertasunac: *resplenduit facies eius, sicut sol*: baña ezituzquean Christo gure Jaunac manifestatu gloria obec çiudaderebatean? ez fielac respondiçendu, Cornelio alapidec, S[a]n Remigioren autoridades: *quia necessarium est omnibus qui contemplari deside-*

(7) *Laburdurak*: a. aditza, ad. adberbioa, adj. adjetiboa, au. aurrizkia, d. determinatzailea, i. izena, ik. ikus, io. izenordaina, j. juntagailua, Lat. latinez, p. posposizioa.

(1) Goiko bazterrean *año 1758* irakurtzen da, eta hor bertan eskuin aldeko zokoan latinezko titulu hau, hitz guziak laburturik: *D^a 2a Q.^a* Latinezko pasarteetan hitz asko dago laburturik. (2) Eskuidatzian (E) “Ioanem”, Latinezko okerrok ikusi ditugu: “*Marth*”. 1, titulu ondean, ez “*Marth*”, “*persecuar*” 2, 1, ez “*persequar*”, “*levabit*” 2, 1, ez “*levavit*”, “*asendit*”, 2, 1, ez “*ascendit*”, “*disimulante*” 4, ez “*disimulante*”, “*amenitate*” 5, 1, “*amoenitate*”, “*ptæus*” 5, 1, ez “*presus*”. (3) Beti laburturik *Xpto* eta laburgailua gainean, edo *Xto* laburgailurik gabe. (4) Ik. “*discipulo*” 2, 1.

rant, ut non in finis⁵ voluptatibus iaceant, sed amore superni, semper ad caelestia erigantur. ecusteco Jangoic[oare]n gloriac, da neçesario catol[icoa]c, apartagaitean criatura guçietatic, vztenditugularic aldebatera, munduonetaco deseo, eta gusto sobratuac. Baña Jauna, vzi gueren icheac, eta açiendac; eta joan berdugu⁶ desiertoetara, ecusteco Jang[oicoare]n gloriac, eta edertasunac? A catol[icoa]c eztut ori erran nai: nic erran naidudena da ezazuten paratu sopra aficione munduco gauçetan; ezazuten iduqui vioza aiñ arrimaturic⁷ mundu onetaco gusto, deleite, eta interesetan, baizi Jang[oicoa]c ematendizquizuten ondasunes, ongui vsezazuten, ceren gauza obes ongui edo gaizqui vseçeas, etorricozazute dañua, edo probechua. baldin usoa ona bada, dirigitucozaitu çeruetara, eta gaistoa bada, seculaco infernuetara.

Bi carroza opaçendire Escritura sagratuan igoalac edertasunean, baña diferenteac ejerçiçioan, bata Eliasena, eta berçea Faraonena. Eliasi serbituçion çeruetara igateco: *ascendit in caelum* eta Faraoni infernuetara[2] geizteco:⁸ *ferebatur in profundum*: Orai ofreçiçenda dificultadea, baldin Faraoni serbiçembadio, plomue becala geisteco beloçidadearrequi infernuetara: *ferebatur* &^a nola Eliasi serbiçendio egozat çeruetara igateco: *ascendit* &^a. baldin aiñ igoalac badire edertasunean, nola dire aiñ diferenteac dichetan? Nic erranendizutet. Faraonec atrabesatuçitunean ichasoac, bere carrozarequi, çer pretendiçenzuen? Berac erranzuen: oprimitu inoçenteac; guendu Isrraelitai çeramaten probeza⁹; eta guelditu esclabozat; *persequar, eta comprehendam dividam spolia, implebitur anima mea* &^a gauza obetan empleaçenditu bere carrozac, eta bere ansiac, eta deseoc? Acababedi bada Faraon Ichasoetan; izambez fiñ gaistoa, eta bere carrozac berac serbibezote plomuzat, lembaño len geisteco infernuetara: *sumersi sunt quasi pumbum in aquis vehementibus*: Baña Elias, çembatenas gloriosoago igatenden çeruetara, ezta açençen bere discipulo Eliseos, socorriçenzuelaric bere mantues: *levavit palium Eliae, quod ceciderat ei*: bada çer misterio da Eliasi serbidezozon carrozac, egozat, igateco çeruetara? *ascendit in caelum*.

Catholicoa, baldin çere açiendas baliaçenvazara, banidade, eta soberbiaraco, ezta aniz onec beronec serbidezozan, zu infernuetara eramateco? baldan baliaçembazara, zere izanas probreai injusticia eguïteco, edo ez pagazeco obrigaçio diezuna, edo dela peonei, oficialeai, edo nirabeai; ezta dudaric zure izateori, izanendela escalera, zu infernuetara geisteco? Baña baliaçendena bere açiendas, socorriçeco pobreac; vsaçenduenac moderaçioarequi, [3] Jang[oicoa]c emandizquion açiendas, sopra ansia, eta deseo paratugabe; açienda obec beroc serbitucodiote egozat, çeruetara igateco. Elias carrozan iganzen çeruetara, eta Faraon carrozan geçiçen infernuetara; çerengatic aunque igoalac baçiren ere edertasunean, ziren diferenteac empleoan. Izatea ondasunac, eta interesac, ezteute embarazazen, çeruetara igateco; baldin jabeac empleaçembaditu, Jang[oicoare]n serbizuan, pobrean alibiotan, eta purgatorioaco animen sufragiotan. Baña ay dolorea¹⁰ çein al contrario suçedizen den egun munduan. Guçiçac ezaguçendute eguia obec direla claroac, eta çiertoac, baña çein guiti diraden ejerçitatu naidutenac. Eta çerengatic vsteduzute au? çerengatic aunizec, edo gueienac dauz-

(5) Agian "finitis" espero da. (6) Normalki *beaz* erabiltzen du. (7) E "arimaturic". (8) Orrialde bukaeran, lerro berezi baten amaieran, errepikatzen da hurrengo orrialdeko lehenbiziko hitza, horregatik hemen "rageis-teco" ipini du lerro bukaeran. Berriz ere "geisteco" lat. orrialdeko 1. paragrafoan. (9) Hola, eta ez "pobreza" (ez *po br*). (10) Galdera gakoa.

quiten beren viozac apegaturic, beren deleiteei, eta interesei vstes beti mundu onetan bearduten, casi beñere oroitugabe, beren erioçeas. O miseria humana: oneñ guçis isuçembaicaituzte, munduco deleiteac, eta interesac?¹¹ eze badiruri¹² eztela indarric apartaçeco gure borondatea cadena onetatic? ecuszazute claro.

Trataçen du Jang[oicoare]n Mag[esta]d[ea]c castigaçea seberidadearequi, bost ciudade aietaco becatu torpe, eta isusiac; çeñequei escandalizazenzuten mundu [4] guçia. Baña ezezaten igoalmente padeçitu justoac, eta becatoreac, vialduzituen Jang[oicoaren] Mag[esta]d[ea]c bi Aingueru¹³ libraçezaten Lot, eta bere familia guçia: *venerunt duo Angeli Sodoman*: Abiaçendire Aingueruac aconsejaçen Lot, ateradadien lembaño len çiadadetic, declaraçendiotelariç peligroa, an gueldiçembada. Ia abiaçenda sua, çeruetatic etorçen: ia abiaçendire gendeac abrasazen; orduan erratendiote Aiñgueruac, laster eguinçac desiertora, edo mendira, ezpaduç abrasatunai berçeac bezala. Adiçendu Lotec notiçia triste au, eta badirudi eztuela entendicen: bada guçia da escusac paraçea, ez ateraçeagatic ciudade artatic; Aiñgueruac obligatuarteraño, violencias ateracezaten: *dissimulante illo aprehenderunt manum eius*: Ecusibaduzute onelaco pasioneric? adituduzute onelaco neçedaderic, edo isutasunic?¹⁴ ecustenzuen Lotec, çiadade guçia abrasazenzela, eta ezunquean ala ere atera nai: çer catea izanençen aiñ fuertea, aiñ guçis irchiric zeuquena Lot? S[a]n Ambrosioc erranendigu; da casoa, eze Sodoma çen erri ameno, abundantea, eta aberasa; eta nola aldebatetic deizembaiçioten gauza obec deteniçençen, aunque berce aldetic manifestoa baçegon ere peligroa: suaren ardoreac amenazazenzuten, baña Sodomaco deliçias isuçenzuten eta porfia onetan [5] ez garaitua izateco Lot, Sodomaco deliçias eta interesas, izanduçen neçecario, Jang[oicoare]n Aingueruac ateraçezaten:¹⁵ *amoenitate Sodomorum, eta amore divitiarum tenebatur pressus*:

Modu onetan catol[icoa]c aprisionaçendituzte, vioz vmanoac, mundu onetaco deleiteac, gustoac, eta interesac; eze baita neçesario, Jang[oicoare]n podorea, desapegaçeco vioza, gauza oboetatic. Dela posible catol[icoa]c, eze gauza obec aiñ villac, cautibatu, eta aprisionatu beardituztela gure viozac? Dela posible gauza obec, pribatu bear gaituztela, aimberçe edertasun, eta gloria Dibinoetatic? Dela posible ezтуgun izambear animo, eta vioz, despreçiaçeco munduco ponpac, gustoac, deliçiac, eta interesac? Dela posible, ezтуquegula igan nai, Christo gure Jaunarequin oianaren goienera, partiçipaçera onen edertasunac, eta gloria soberanoac? Ea fielac, desengaña gaitean, despreçiachegun mundu onetaco gustoac, eta deleiteac, ezgaitela sobra apegatu munduco interesetara, zeren egumbadire, viar eztire. Emanzugun iza Jan-goico¹⁶ soberanoari; amatu, eta serbitucodugula viozes, esperanza firmearequi, eguiñgaituela partiçipante, bere arguitasunas, eta glorias: ad quam¹⁷

(11) Galdera gakoa, hurrengo esaldian errepikatzen dela. (12) Hemen "badiruri", eta hurrengo orrialdean "badirudi". (13) Hemen "Aingueru", eta zenbait hitz beherago "Aiñgueruac". (14) E "isutasunic".

(15) Bazterrean S[a]n Amb[rosio]. (16) Hemen bakarrik laburtu gabe. (17) Beste tinta batez eta agian beste esku batek *Andrade. n. 235* ipini du testu bukaera baino pixka bat beherago.

2. Testua

†

Dominica¹ Pentecostes²

Paraclitus autem spiritus quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia.
Juan 14

Eguno³ Egun, misterioso eta feliz, zefietan Jesu-Christo sacramentatuonec dispoñitu edo instituitu zuen sacram[en]tu Eucaristie sagratuque, zein vaite compendio Juangoicoc⁴ eguin-zisquigun fineza, eta misericordie guzienac; egun ontan verean prometitu-cigu (segun dion egungo Ebangelioac) egorco-zuela vere Elizera Espiritu Sandue, renobazeco, eta fortaleziceco verriro munduav: *Paraclitus autem spiritus, docebit⁵ vos omnia.*

Aude vada egun glorioso, zefietan ceruec ereguizen-dituen erroitu saube edo apazible-arequi vere atariec⁶; lure sendazenda; loreac erregazen-dire; plantac andizen-dire, eta Christio fielen animec resuzitezen-dire, zergatic eze egun, Espiritu-Sanduec iguzquiec vecala arguizen-du Elize; fortalezicendu; recreazendu; eta animezendu.

Eguie-da J[esu]-Christo sacramentatu-onec, vere odol precioso-arrequi,⁷ emanciotela animegui vizi verrie, eta vere elize abrastu-zuela Tesoro infinito zazpi sacram[en]tu enequi;⁸ veñe egungo egunereño vizi verriau cego virtuterico edo valoreric gabe; vada Apostoloac Judiuen vildurrerequi zaude retiretuec-vecala: *Clausis ianuis*, eta ala por consiguiente ayen empleo, eta sacram[en]tuec zaude exercicio-ric-gabe; veñe etorcem-becala Espiritu-sandue, animecen-zidelaric Apostoloac, verla partituzide mundue varrena prediquezera [2]mundue conquistecoco Juangoicoaren lege sandure, doctrine eta sacramentuequi: eta vadequize nola iquen-zen av? Espliquetuco-naiz alzaqueden moduen.

Zaudelaric Amasantissime⁹, Apostoloac, eta discipuloac zenaculoan oracio ferboroso eguiten, vaquea eta vnione andierequi, guziec seguizen-zutela parece-rebat edo vorondatebat, vioz vacarbat-vecala obrazean: aitu zute oz-os fuerte-bat eta espiritu edo eize fuertebat resplandore eta arguitasun andierequi, vazidu-riela sue edo ofñesture; eta guzie encamintuce cenaculocho echeartara, vetecen-zuela congregacio sanduore, su eta argui[tas]un¹⁰ Diuinoas. Aparezitu-zide Amasantissime, Apostol, eta Discipuloen gañen suarren¹¹ miec, zefietan elduzen Espiritu Sandue, vetezen-zituela guziec don sobrenaturales; zeñequi guelditu-ziden abrasaturic Juangoicoaren amorioan, eta transformaturic caridade vizi puroan=Lanze-ontan, Amasantissimec errecebitu-zuen contentu eta gloriarrec, ventaja-andieco eguin-zisquico Apostol eta Discipulo enegui: eta sollic Amasantissimec alabanza eta grazie gueago emanio Juangoicoari, zergatic egorzuen Espiritu Sandue Elize sandure, empeñezen-zelaric

(1) Goiko bazterreko ezker zokoan 1826 eta 1832. Ik. 1821 urtea 2at., 2. Goiko bazterrean beste hau ere: Dom[onica] 1 Pentecost[es]. (2) Eskuidatzian (E) *Dom. Pentecostes*, eta gurutzea gainetik. (3) Gero erantsia Eguno. (4) Hola: "Juangoicoc". (5) E "docebit". Latinezko okerrok ikusi ditugu: "Judicia" 4, 1, ez "Judicia", "es" 7, 3, ez "es", "Jan" 8, 1, ez "Jam", "michi", 8, 1, ez "mibi", "ledere" 8, 1, ez "laedere", "offendere" 8, 1, ez "offendere". (6) Marra bat hasierako a- gainean. (7) Ik. goiko paragrafoan "apazible-arequi". (8) E "sacram.^m enequi". (9) Hemen bi alditan -ss- bikoitza ipintzen da, baina paragrafo honetan bi bider dago hitz hau -s- bakunarekin: "Amasantissime", eta behin -s- bakun eta -ss- bikoitzarekin: "Amasantissima". (10) Papera hautsirik. (11) *Sugarren* esan nahi du.

egorzezan aniz-aldis gobernazeco vere asistenciarequi mundu-onec ziraun demborareñeco, eze eman[zioten]¹²Apostol eta gueñeraco Discipulo guziec juntoan=

[3] Apostoloac-ere (testo sacratuac diombecala) guelditu-zide veteric eta confortaturic Espiritu-sandues;¹³ eta dio lomismo Doctora seraficac, orduontatic guelditu-zidela Apostoloac confirmeturic grazien, ez verriz galzeco seculum.

Ocasiontan-vada, recebitu zituste Apostoloac zazpi don Espiritu-sandu-enac; zein vaitire, cienzie edo saquintasune, entendamentue, consejue, fortaleza, sabidurie, piedadea eta Juangoicoaren vildurre; Eta donabec-veroc comuniquezen-ditu Jesu-Christo Sacramentatu¹⁴ onec animetan disponicendire-laric rebebizeco, ematen-dioten arguitasun-erequi mandam[en]tu etan,¹⁵ apartazeco arras vioza gueñeraco potenciequi vecatu, eta peligro gaisto guzietatic; vada Apostoloac fortalezturic Don Diuino-aeuqui, burletu-zituste¹⁶ tirano gaistoayec; vurletu-zirede¹⁷ astucie eta malizie Demonioa-nas; vurletuzide carifio edo alago araguienas, eta promesa vano munduques; vetiro firme eta constante Juangoicoaren serebizuen, abraza-turic arren amorio andiartan; eta lomismo videnabar proximo laguneri lagunze-ziotela.

Lembarisco don Espiritu sanduena, daizenda don sabiduriena; eta sabidurie-aiduqui viardu Christio-fiel¹⁸ guziec, pensazen-duelariç maiz, zetaco egorzuen Juangoicoac munduontara, vaizic cuidado¹⁹ eta aleguifne guzierequi empleazeco irebas-tean ondasun eterno zeruquec; apartatus vide macurreco-etatic, deseoguzie ezarzen-duela lograceco [4] icustea vere Aite verdadero Jesu-Christo ca[ra a]²⁰ cara gloria andiartan,²¹ seculoseculen. Argatic erra-ten-zue, gure Aite S[an] Franciscoc; *summa sapientia est, bona facere et bene se custodire et Judicia Dei considerare*: sabidurieric andiena dela obracea dembora-guzietan, Juangoicoaren legueac manazen digun vecal, apartatus anime vecaturic eta consideretus²² ontaco grandeza, eta juizio Juangoicoa-renac, zein vaite gure Aite eta gure Jueza= Lomismo dio Salomonec, *Ubi non est scientia animae, non est bonum*: dio vada Salomonec; estela arquinzen sabidurie, eta gauze-onic, animes cuidezen eta gobernazen estaquite-netan: eta ala aguduac eta sabioac-direde doctrine eta veren obligueziuec saquinic zain diren, aleguifne guzierequi obrazen dutenac Juangoicoaren serbiziuen, agrabiorec iori eguin-gabe.

Christio²³ fiel guziec daqui, eta du obliguezio saquiteco, sortuzela, serbizezeco, eta amazeo mundu-ontan Juangoicoa gauze guzien gueñen=daqui lomismo, dauquela prebenituric Juangoicoac Zerue, amazen, eta serbizezen dutenen-daco; eta Infernue verris ofendizen-dutenen-daco, ez guardatues arren mandamentu sanduec, daquigu, gusto edo deleite vrebbe vecatuenari seguizen-zayola, pena seculoseculequa Infernuen; veñe ez detenizeas contemplazen edo considerazen Christio fielac, premio eta castigo-auetan, vizidire descuido-andien²⁴ azenduric arren serbiziues, arren finezas, eta arren premio andi zeruques: *non recogitant in mente sua*.

[5] [O nere]²⁵ Catholicoac: eregui-zasquigun veguieç, [con]templazeco²⁶ zembat

(12) E *emanz*, eta -z- ondoan marrazco bat laburgailutzat, dena lerro artean erantsia. (13) Lerro bukaeran *Espiritu*- eta lerro hasieran *sandues*. (14) E J.-C. S. (15) E. "mandam.^m etan". Ik. 8. oharra. (16) Lerro bukaeran *burletu*- eta hasieran *zituste* (17) Hemen "zirede", eta bospasei hitz beherago "zide", lerro artean erantsia. Bestalde, lerro bukaeran *vurletu*- eta hasieran *zirede*. (18) Lerro bukaeran *Christio*- eta hasieran *fiel*. Ik. 13 eta 16. oharra. (19) E "cuido". (20) Papera hautsirik. (21) E "andiarta". (22) Hola: "consideretus". (23) Bazterrean 1821 (24) Lerro bukaeran *descuido*- eta hasieran *andien*. (25) Papera hautsirik. (26) Papera hautsirik.

obliguezio diogun Jesu Christo Sacramentatu²⁷ oni! guretaco eguin-zitu zeruec; gure-gatic eguin-zen²⁸ guizon; eta gure amorioa gatic emanue vizie guruzean; Moduontan amatu-guinduze, obliguezen-ziolaric vere caridade infinito andiarrec guri ematea vere seme Jesu Christo Sacramentatu au: *sic Deus dilexit mundum, ut filium suum vnigenitum daret.*

Ez contentic fineza raronequi, egun ematen-digu Espiritu-Sandue. Ô! amore andi Juangoyco-arena: eta ala-re, nola ocupezenda gure entendamentue veste gauzetan? gure vorondatea ain tibioa, hezpaitu mayz adorazen eta amazen gauze guzien gueñen? eta gure memorie azenduric, arren fineza-andi eies?²⁹ O ingratitude andi vecatariena?³⁰

Zegolaric considerazen Jacopono Beato-ore³¹ Juangoico-andionen vondade eta caridade-andien,³² atraze retiro vere zelda-cotic ciudade tuerteco carriquetara, hurrezen-zituela aiziac suspiros eta llantos, erregazen-zuelaric lurre negarres? Ezio vsten dolore eta llantoac prediquezera, eta ala ziduaye carriques carrique, plazas-plaza,³³ espliquetus vere congoja andiore, suspiros eta negarres! Nola guziec zauzem-baizute, zela guizon Apostolicoa eta virtuosoa; galdein-ciote zer trabajuten arquinzen-zen aimberzere llanto, eta negarrequi? ontara ezu³⁴ eman respuestaric, ezpai-zeteque espliquetu! compadezituric seguizen-ziote ziudadea-varrena, eta erranziote esplique—zediela zer motibo zauquen! orduen respondatu ziote: [6]erratearequi; vradaze negar eguitera; [...]³⁵ negar-au valiz odolescoa eta nere vi[...]³⁶ validuai vrtus eta corritus veguietatic [... cam]pora,³⁷ es nuque alare aplacatuco congoja andi nere pechocoo, eta ainguti espliquetu motibo justo nere congoja eta llanto-onena! Moduontan iduquizue ziudadeco gendeore; dembora andien confuso, ezin respondatus izbet-verare. Eta en fin noiz-bait sosegaturic, esclamatuzue eco edo voz claroan: *Amor non amatur! Amor non amatur!* esta amazen amorioa! Amorioa esta amazen! Eta alare galdaiten-dideze zergatic negar eguiten-duden?³⁸ Estuze icusten munduau, zein ingrato-den³⁹ Juangoico-arendaco? Estuze guarzen, guizonac zein issu vizidiren, vazuc abrastunaies verzearen ondasunes; verzebazuc corrompituric lujuricoo vizio ziquinartan; verzebazuc ires veteric proximo lagunen contra; azenduric Juangoicoas, arren amoriues, eta caridade andiartas? Uzadaze, vradaze negar-eguitera; estuze icusi, motibo andiec eta justoac dauquiz-que-dela negar continuo-arequi acabazeco sentimentus nere viozeco odola? icusiric munduec azenduric-dauquela Juangoicoa amazea, honrracea eta serbizezea? O nere Catholiquac! disponizen edo prebenizen vagada recebizeco Espiritu sandu-eren donac, gure animetan; lomismo zautuoguinduzque, gure ingratitude eta faltac, Juangoico andionen contra cometizen [7][ditu] g[une]c⁴⁰ istenteoro:

Eta ala emendic alzifne, icustembazada N[ere] Catholiqua, demonioac, munduec

(27) E J.C.S., eta berdin paragrafo amaieran. (28) Lerro bukaeran *eguin-* eta hasieran *ze*. (29) E "adi".
 (30) Galdera gakoa. Berdin hurrengo paragrafoan: ... *lurre negarres?*, baina *suspiros eta negarres!*, eta *ezpai-zeteque espliquetu!*. (31) Lerro bukaeran *Beato-* eta hasieran *ore*. (32) Lerro bukaeran *caridade-* eta hasieran *andien*.
 (33) Lerro bukaeran *plazas-* eta hasieran *plaza*. (34) "Ezue" espero da. Baina ik. *zitu Adizkitestia* atalean.
 (35) Papera hautsirik. Izan liteke *baldin* —edo horren aldaeraren bat— *nere*. (36) Papera hautsirik. Izan daiteke *viozeco odola*. Ik. *nere viozeco odola* 6, bukaera aldean. (37) Papera hautsirik. Transkribatu ez duguna izan liteke *edo*. (38) Lerro bukaeran *eguiten-* eta hasieran *duden*. (39) Lerro bukaeran *ingrato-* eta hasieran *den*.
 (40) Papera hautsirik. Bestalde, *cometizen-* lerro bukaeran eta bestea lerro hasieran. (41) E. "cosidera-"

edo araguiet eguiten dizule guerra andie vecatuen erorzeco, considera-zazu⁴¹ guzietan zer obliguetio-tan zauden iqueteco adisquide fiela dembora guzietan Jesus sacramen-tatu oni: vada eman-zizu⁴² izete-dauque-zunori; enjendratu-zinduz-elaric daus—etatic; eguien-ze guizon zure amorioagatic; Zu eta guzien gatic isurizue odol prezioso-ore⁴³ guruzean; ezar zinduz vere Elize sanduen, sus-tentazen-zaituelaric vere gorpuz eta odol preziosso-arequi; ondasun-dauz-quien guziec zuretaco dauzquiela; vada eguin-dituen gauze-guziec⁴⁴ enjendratu-zitu zuretaco; eta hazquenean, zerue-ere fabriquetu-zue zure Palazio eta descansu-eternuco! eta ala, considerazio-auec, iduquizen-vaytuzu memorien, izanen direde erremediuec, garaizeco,⁴⁵ munduec, demonioac, eta zaure araguiet eguiten-dizuten guerra, Juangoicoa ofendizeco.

Considerazio-aues, beliezen-ze, Hugo Victorino daizen-zen guizon virtuosoat, garaizeco tentazioric fuertena, eta andiena, erraten-zuela: *anima considera mundum, respice ea, quae in eo sunt, quoniam omnia tradidit (omnia serviunt tibi) dilige ergo Dominum, à quo tantum dilectus es.*

Consideracione⁴⁶ lomismo animetu-zue S[an] Policarpo, padezizera alegre Tiranuec tormentu fuertea eman-ziotenean, zergatic ezuen huquezen J[ua]ngoico-aren [8] legue sandue; *Jam octoginta sex annis seruiui [Do]mino meo et nihil mali mihi fecit, quinimo innumeris beneficijs cumulavit, quomodo ergo potero eum negando laedere, abjurare et offendere?* Erranziote; laur-etan oguey, eta sey vrtes serbizetu-dut ene Juangoicoa, esperimentatu-gabe Juan-andi-onen⁴⁷ ganic agrabioric vatere; antes-vien recebitu-ditut⁴⁸ millean merchedeac, venefizioac, eta faboreac; eta nola nauze iquen-zaden valoreric arren ofendizeco, eta despre-ziezece? Ez, ezaquet! lenago emanendut martir vizie amazeagatic vioz osoa-requi Juan soberano-ore, eze huquetuco-duden arren fede sandue!

Ya vada N[ere] C[atholico]ac ya Mutil, eta Nescac, armazeiste considerazio sandu-auequi; ocaseo eta peligro gaisto-etatic apartatus, eta garaituco-dituzer erras tentazioac, dela munduquec, Demonio-anac, eta Araguienac; zein-vai-tire gure animen essayec=

Procuretu-viarda lomismo, albas veti-vetiro vizizea vaquean! Vaquea Juangoyco-arequi; Vaquea echecho-equi, eta familie- guzierequi; Vaquea proximo-lagune-requi; Vaquea carriquetan, Vaquea campoetan; Vaquea lecu guzietan! eta hazquenean, -diot,⁴⁹ vaquea animetan! vada modu-ontan viziric, mundu-ontaco trabajuec izanen—dire⁵⁰ suabeac; eta guero erdaistenda sequeleco d[es]cans[ue] verze munduen, zeruen; ala guertadadiela guzioqui amen. amen.

(42) Lerro bukaeran *eman-* eta hasieran *zizu*. (43) Lerro bukaeran *prezioso-* eta hasieran *ore* (44) Lerro bukaeran *gauze-* eta hasieran *guziec*. (45) Marratxo hitz ezkerrean, eta hitz hori bi zatitan partitu behar dela, hots, *garai* eta *zeco*, adierazten duen zeinuarekin. (46) Hitz hau bi zatitan partitu behar dela, hots, *Considerazi* eta *onec* adierazten duen zeinua ikusten da. (47) Lerro bukaeran *Jaun-andi-* eta hasieran *onen*. (48) Lerro bukaeran *recebitu-* eta hasieran *ditut*. (49) Hitz honen ezkerrean marratxo bat. Ik. 45. oharra. (50) Lerro bukaeran *izanen-* eta hasieran *dire*.

1. Testua Hiztegia

A

- Aberas (adj.) 'aberats'. erri ... *aberasa* 4.
 Abiatu (a.) 'hasi'. *Abiacendire* Aingueruac
 aconsejacen Lot 4.
 Aditu (a.) 'entzun'. *Adicendu* Lotec 4; *aditu-*
duzure 4.
 Aiek (io.) 'haiek'. ciudade *aietaco* 3,2.
 Ainberze (d.) 'hainbeste'. *aimberce* edertasun
 5,2.
 Aingeru (i.) bi *Aingeru* 4; *Aiñgueruac* 4.
 Akabatu (a.) 'hil, bukatu'. *Acababedi* bada
 Faraon Ichasoetan 2,1.
 Ala ere (ad.) 'hala ere'. *ala ere* 4.
 Alde (i.) 'albo'. vztenditugularic *aldebat*era
 1, 1; *aldebatetic*... aunque berce *aldetic* 4.
 Amatu (a.) 'maitatu'. *amatu*, eta serbitu-
 dugula 5, 2. Ik. Onesi.
 Anima (i.) *animen* sufragiotan 3,1.
 Aniz/Auniz (d.) 'asko', ezta *aniz* onec bero-
 nec serbidezan 2, 2; *aunizec*, edo gueienac
 3,1.
 Argitasun (i.) 'dirdira'. *arguitasunas*, eta glo-
 rias 5,2.
 Ark (?) (io.) 'hark'. ciudade *artatic* 4.
 Atera (a.) . *ateracezaten* 4; *ateradadien* 4.
 Au (io.) 'hau'. vsteduzute *au?* 3,1.
 Azendu (a.) 'atendu, ahantzi'. ezta *acencen* ...
 Eliseos 2,1.

B

- Bait (au.) 'zeren'. oneiñ gucis isuncenbaicai-
 tuzte 3,1.
 Baizi (j.) 'ezpada'. *baizi* 1,1.
 Baldin ... ba.. (j.). *baldin* baliacembazara 2,2;
 etab.
 Baliatu (a.). *baldin* cere haciendas *baliacenvaza-*
ra 2,2.
 Baño (j.) 'baino'. *lembaño* len geisteco 2,1.
 Bar (d.). Bi carroza..., *bata* Eliasena, eta ber-
 cea Faraonena 1,2; *aldabatera* 1,1. Ik. Al-
 de.
 Bear izan (a.) 'behar izan'. aprisionatu *beardi-*
tuztela gure viozac? 5,2; joan *berdugu*
 (sic *ber*) 1,1.

- Bekala/Bezala (j.) 'bezala, legez'. plomue *be-*
cala 2,1; berceac *bezala* 4.
 Bekatore (i.) 'bekatari'. *becatoreac* 4.
 Beñere (ad.) 'behin ere'. casi *beñere* oroituga-
 be 3,1.
 Bera (d.) Lat. 'ipse'. *Berac* erranzuen 2,1;
 acienda obec *beroc* 3, 1.
 Beren (io.) '(askorena)'. *beren* viozac 3,1.
 Berze (d.) 'bertze, beste'. bata ... *bercea* 1,2.
 Ik. Alde.
 Bialdu (a.) 'bidali, igorri'. *vialduzituen* 4.
 Biar (ad.) 'bihar'. egumbadire, *viar* eztire 5,2.
 Bioz (i.) 'bihotz'. *vioz* vmanoac 5,2.
 Borondate (i.). gure *borondateac* 3,1.
 Bost (d.) 'bost, bortz'. *bost* ciudade aietaco 3,2.

D

- Dañu (i.) 'kalte'. *dañua*, edo probechua 1,1.
 Deitu (a.) 'hots egin'. nola... *deizembaizioten*
 gauza obec 4.
 Diegu (i.) 'Santiago, Diego'. Pedro, J[ua]n,
 eta *Diegurequi* 1,1.
 Dizipulo/Dizipulu (i.) 'jarraitzaile'. *dicipulo*
 Eliseos 2,1; *dicipuluric* 1,1.

E

- Egia (i.) . *egua* obec 3,1.
 Egin (a.) 'zertu, burutu'. laster *eguinzac* 4;
eguiñengaituela 5,2.
 Egoa (i.) 'hego, hegala' Eliasi serbicendio
egoazat 2,1; serbidezan carrozac, *egoazat*
 2,1.
 Egun (ad.) 'gaur'. *Egun* igancen 1,1. Ik. Biar.
 Ekusi (a.) 'ikusit'. *Ecusibaduzute* 4; *ecuszazute*
 3,1.
 Entenditu (a.) 'ulertu'. eztuela *entendicen* 4.
 Eraman (a.) 'eroan'. zu infernuetara *eramate-*
co? 2,2.
 Eriotze (i.) 'hiltze'. oroitugabe, *beren* erioceas
 3,1.
 Erran (a.) 'esan'. eztut ori *erran* nai 1,1; *erra-*
nen 2,1.
 Escritura Sagratua (i.) . *Escritura sagratuan* 1,2.
 Etorri (a.) 'heldu, jin'. *etorricozaizute* 1,1.

Ezagutu (a.) 'ezagun izan'. Guciac *ezagucendute* 3,1.

1 Eze (j.) '(konplet.)'. da casoa, *eze* Sodoma cen 4; Dela posible..., *eze* gauza obec aprisionatu beardituztela gure viozac? 5,2. Ik. Dela posible gauza obec, pribatubear gaituztela...? 5,2.

2 Eze (j.) '(kontsek.)'. oneñ gucis isucembaicituzte, munduco... interesac? *eze* badiruri 3, 1; Modu onetan..., *eze* baita necesario 5,2.

G

Gabe (p.) 'bage, barik'. paratugabe 3,1.

Gaisto (adj.) 'gaizto, donge'. fiñ *gaistoa* 2,1; *gaistoa* bada 1,1.

Garaitu (a.) 'gailendu, bentzutu'. ez *garaitua* izateco Lot, Sodomaco delicias 5,1.

Geien (d.) 'gehien'. aunizec, edo *gueienac* 3,1.

Guelditu (a.) 'geratu'. eta *guelditu* esclabozat 2,1.

Gendu (a.) 'kendu'. *guendu* Israelitai 2,1.

Geren (io.). (guc) *gueren* icheac 1,1 Ik. Gure.

Giti (d.) 'guti, gutxi'. cein *guiti* diraden 3,1.

Goien (i.) 'gain'. mendiaren *goienera* 1,1; oianaren *goienera* 5,2.

Gure (io.). apartaceco *gure* borondatea 3,1.

Guzi (d.) 'guzti, oso'. criatura *gucietatic* 1,1; mundu *gucia* 4.

Guzis (ad.) 'guztiz, osoro'. aifñ *gucis* erchiric 4.

I

Iduki (a.) 'eduki, izan'. ezazuten *iduiqui* vioza aifñ arimatutric mundu onetaco... *interesetan* 1,1.

Igan (a.) 'igo'. Elias carrozan *igancen* ceruetara 3,1.

Indar (i.) 'kemen, adore, kuraia'. eztela *indarric* apartaceco 3,1.

Infernu (i.) 'suleize'. seculaco *infernuetara* 1,1.

Interes (i.) 'ondasun'. ondasunac, eta *interesac* 3,1.

Irtxi (a.) 'itxi, hertsí'. aifñ gucis irchiric zeuquena Lot? 4.

Irudi/Iruri (a.). *badirudi* eztuela entendicen 4; *badiruri* eztela indarric 3,1.

Isusi (adj.) 'itsusi, ezain', becatu torpe, eta *isusiac* 3,2.

Isutu (a.) 'itsutu'. *isucenzuten* 4.

Irxaso (i.) 'itsaso'. *ichasoac* 2,1; *Ichasoetan* 2,1.

Irxex (i.) 'etxe'. *icheac* 1,1.

Iz (i.) 'hitz, berba'. Emanzogun *iza* Jangoico soberanoari 5,2.

Izan (a.) 'izandu'. *izambe*z fiñ gaistoa 2,1; *izanendela* 2, 2; baldin baliacembazara, zere *izanas*, pobrei injusticia eguiteco 2,2.

Izandu (a.) 'izan'. *izanducen* necesario 5,1.

J-K

Jabe (i.) 'nagusi, ugazaba'. baldin *jabeac* empleacenbaditu (ondasunac) 3,1.

Jangoiko (i.) 'Jaungoiko'. *Jangoico* soberanoari 5,2.

Jeitxi/Jetxi (a.) 'jaitsi'. infernuetara *geisteco* 1,2; *geizteco* 2,1; *geisteco* 2,1; 2,2; Faraon carrozan *gechicen* infernuetara 3,1.

Joan (a.) 'alde egin'. *joan* berdugu desiertoetara 1,1.

Katea (i.). cer *catea* izancen 4. Ik. hau: apartaceco... *cadena* onetatic 3,1.

L-M-N

Laster egin (a.) 'korrika egin'. *laster eguinzac* 4.

Len (ad.) 'lehen'. *lembaño len* 4. Ik. Baño.

Mantu (i.) Lat. 'palium'. *mantues* 2,1.

Mendi (i.). Thaborco *mendiaren* goienera 1,1; desiertoa, edo *mendira* 4.

Modu (i.). 'era, gisa'. *Modu* onetan 5,2.

Nai izan (a.) 'nahi izan'. eztut ori erran *nai* 1,1; ezquean ala ere atera *nai* 4.

Ni (io.). nic erran *naidudena* da 1, 1.

Nirabe (i.) 'mirabe, morroi'. *nirabeai* 2,2.

Nola... bait (j.) 'zeren'. nola... deizembaizioten gauza obec 4.

O

Obek (io.) 'hauek'. gloria *obec* 1,1; gauza *obetant* 2,1; gauza *obes* 1,1; *obetatic* 5,2.

Ofiziale (i.). peonei, *oficialeari*, edo nirabeai 2,2.

Oian (i.) 'mendi'. igan nai... *oianaren* goienera 5,2.

Ondasun (i.) 'aberastason'. *ondasunes* 1,1.

- Onek (io.) 'hau'. *onec* beronec 2,2; mundu *onetan* 3,1.; mundu *onetaco* 1,1; *oneñ* (sic!) gucus 3,1.
- Onelako (adj.) 'holako'. *onelaco* pasioneric 4.
- Onesi (adj.) 'onetsi, maite'. bere dicipuluric *onesienaqui* 1,1.
- Opatu (a.) 'aurkitu'. Bi carroza *opacendire* Escritura sagratuan 1,2.
- Orai (ad.) 'orain'. *orai* 2,1.
- Ori (io.) 'hori'. ez tuz *ori* erran nai 1,1.
- Oroitu (a.) 'gogoratu'. *oroitugabe* 3,1.

P-R-S

- Plomu (i.) 'berun'. *plomue* becala 2,1; serbi-bezote *plomuzat* 2,1.
- Podore (i.) 'ahal, botere'. Jang[oiçoare]n *podorea* 5,2.
- Probeza (i.) 'pobretasun'. *probeza* (sic) 2,1, baina *pobreai* 2,2; *pobreac* 2,2.
- Redentore (i.) 'salbatzaile'. Christo gure *Redentorea* 1,1.
- Responditu (a.) 'erantzun, respondatu'. *respondicendu* 1,1.
- Sagratu (adj.) 'sakratu, sandu'. Escritura *sagratuan* 1,2.
- Sekulako (adj.) 'betiko'. *seculaco* infernuetara 1,1.

- Serbitu (a.) 'zerbitu'. Eliasi *serbitucion*, ceruetara igateco 1,2; *serbitucodiote* egoazat 3,1.
- Serbizu (i.) 'zerbitzu', Jang[oiçoare]n *serbizuan* 3,1.
- Su (i.) 'gar'. *suaren* ardoreac 4.

U-Z

- Uste izan (a.) 'pentsatu'. *uster* beti mundu *onetan* bearduten 3,1; eta cerengatic *usteduzute* au? 3,1.
- Uzi (a.) 'utzi, laga'. *vztenditugularic* aldebertera 1,1; *vzi* gueren icheac 1,1.
- Zein (io.) '(erlatibo)'. *ceñequi* escandalizazentzen 3,2.
- Zenbatenas (ad.). Baña Elias, *combatenas* gloriosoago igatenden ceruetara, ezta acencen bere dicipulo Eliseos 2,1.
- Zer (io.). *cer* misterio da...? 2,1; *cer* catea izanencen aïñ fuertea...? 4.
- Zere (io.). (zu) *cere* aciendas 2,2; (zu) *zere* izanas 2,2.
- Zeren (j.) 'zergatik, zerengatik'. *ceren* ... etorriazute 1,1.
- Zerengatik (j.) 'zeren'. *cerengatic*... dauzquitzen 3,1.
- Zu (io.). *zu* infernuetara eramateco? 2,2.

2. Testua Hiztegia

A

- Abek (io.) 'hauek'. Ik. Auek.
- Abrastu (a.) 'aberastu'. *abrustunaies* 6; *abrustu-zuela* 1,3.
- Adiskide (i.) 'lagun'. *adisquide* fiela 7,2.
- Aiek (io.) 'haiek'. *ayen* empleo 1, 3; tirano gaistoayec 3,2.
- Ainguti (ad.) 'ez eta ere'. es nuque alare aplacatuco..., eta *ainguti* esplicatuco 6.
- Ainberzere (d.) 'hainbeste'. *aimberzere* llanto 5,3.
- Aitu (a.) 'aditu, entzun'. *aitu-zute* 2,2.
- Aize (i.) 'haize'. hurrezen-zituela *aiziac* 5,3.
- Akabatu (a.) 'agortu, bukatu'. *acabazeco*... nere viozeco odola 6.

- Albas (ad.) 'ahal bada' (?). Procuretu-viarda lomismo, *albas* veti-vetiro vizizea vaquean! 8,3.
- Alare (ad.) 'hala ere'. es nuque *alare* aplacatuco 6; eta *ala-re* 5,2.
- Alegiñe (i.) 'ahalegin, esfortzu'. *alegiñe* guzirequi 3,3.
- Alziña (ad.) 'aurrera, aitzinera'. emendic *alziña* 7,2.
- Amasantisime (i.) 'Ama Birjina'. *Amasantisime* 2,2; *Amasantisime* 2,2.
- Amore/Amorio (i.) 'maitasun'. *amore* andi 5,2; *amorioan* 2,2; *amorieus* (sic-ues) 6. Ik. Erremedio, Judio eta Serbizio. Behin bakarrrik *amore*, beste guzietan *amorio*.
- Andi (adj.) 'handi'. amorio *andiartan* 3,2.

Anditu (a.) 'handitu'. plantac *andizen-* dire 1,2.
 Anime (i.). *anime* 4, 1; *animegui* 1,3.
 Aniz (d.) 'asko'. *aniz-*aldiz 2,2.
 Apostol/Apostolo (i.) 'apostolu'. *Apostol* 2,2
 (hiru aldiz); *Apostoloec* 3, 2; *Apostoloac* 1,3.
 Aragi (i.). *araguiec* 7,2.
 Argitasun (i.) 'dirdira'. resplandore eta *arguitasun* 2,2.
 Arkindu (a.) 'atzeman, kausitu'. estela *arquinzen* 4,1.
 Arras (ad.) 'osoro, erabat'. apartazeco *arras* 3,2.
 Arrek (io.) 'hark'. *andiarrec* 5,1; *abrasa-turic arren* amorio *andiantan* 3,2; *echeartara* 2,2. Ik. Ore.
 Atari (i.) 'ate'. zeñetan ceruec ereguizen-dituen... vere *atariec* 1,2.
 Atra (a.) 'atera, irten'. *atraxe* 5,3.
 Au (io.) 'hau'. *Aude* 1, 2; nola iquen-zen *av* (sic -v) 2, 1; *munduav* 1, 1.
 Auek (io.) 'hauek'. considerazio-auec 7,2.
 Azendu (a.) 'atzendu, ahantzi'. *azenduric arren* serbiziues 4,2.
 Hazkenean (ad.) 'azkenik, hondarrean'. eta *bazquenean* 7,2.

B

1 Bada (j.) 'zeren'. *vada* Apostoloac... zaude 'zeuden' 1,3.
 2 Bada (j.) 'izan ere, alabaina'. Aude *vada* 1,2.
 1 Bait (au.) 'e(rlatibozkoetan)'. zein *vaitire* 3,2.
 2 Bait (au.) 'zeren'. Nola guciec zauzem- *bai-*zute 5, 3; ezu eman respuestaric, *ezpai-*-zeteque espliquetu! 5, 3.
 Baizik (j.) 'ezpada'. zetaco..., *baizic* 3,3.
 Bakar (d.) 'bat'. *vioz vacarbat* 2,2.
 Bake (i.). *vizea vaquean* 8,3.
 Balietu (a.). Considerazio-aues *baliezen-*ze 7,3.
 Barrena (ad.) 'zehir'. mundue *varrena* 1,3.
 Bat (d.). vorondatebat 2,2: guizon virtuosoat (sic -at) 7,2.
 Batere (ad.) 'deus ere ez'. experimentatu-gabe... agrabioric *vatere* 8,1.
 Bazuk (d.) 'batzuk'. *vazuc...*; *verzebazuc* 6.
 Begi (i.). *veguiec* 5,1. Ik. Eregi.
 Bekala (j.) 'bezala, legez'. iguzquiec *becala* 1,2.

Bekatari (i.) 'hobendun'. vecatariena 5,2.
 Beñe (j.) 'baina'. *veñe* etorcem-becala Espiritu-sandue 1,3.
 Bera (d.) Lat. 'ipse'. egun ontan *verean* 1,1; *donavec-veroc* 3,2.
 Berare (ad.) 'bederen, behintzat'. ezin respondatus izbet— *verare* 6.
 Bere (io.) '(batena)'. vere elizera 1,1.
 Beren (io.) '(askorena)'. *veren* obligueziuec 4,1.
 Berla (ad.) 'berehala'. *verla* 1,3.
 Berriro (ad.) 'berriz'. *verriro* 1,1.
 Berris/-z (ad.) 'aitzitik. aldiz; berriro, ostera'. eta Infernue *verris* (dauquela prebenituric) 4,2; ez *verriz* galceco 3,1.
 Berze (d.) 'bertze, beste'. vazuc...; *verzebazuc* 6; *verze* munduen 8,3.
 Beste (d.) 'bertze'. *veste* gauzetan 5,2. Behin ikusia.
 Beti/Betiro (ad.) 'beti'. *veti-betiro* 8,3; *vetiro* firme 3,2.
 Biar izan (a.) 'behar izan'. iduqui *viardu* 3,3; Procuretu-*viarda* 8,3.
 Bidenabar (ad.) 'bide batez' (?). eta lomismo *2videnabar* proximo laguneri laguntzen-ziotela 3,2.
 Bildur (i.) 'beldur'. *vildurrerequi* 1,3.
 Bioz (i.) 'bihotz'. *vioz* vacarbat 2,2.
 Bizi (i.) 'bizitza'. *vizi* verrie 1,3.
 Bondade (i.) 'ontasun'. *vondade*, eta caridade—andien 5,3.

D

Daitu (a.) 'deitu, izena eman'. *daizenda* don sabiduriena 3,3.
 Daus (d.) 'deus, ezer'. enjendratu-zinduz-elaric *daus-*etatic 7,2.
 Demonio (i.) 'deabru'. malizie *Demonioa-nas* 3,2.
 Denbora (i.) 'aldi, une'. *dembora-guzietan* 4,1.
 Deskansu (i.) 'atseden'. *descansu-*eternuco 7,2.
 Doktora (i.). *Doctora* seraficac 3,1.
 Dolore (i.) 'nahigabe'. *dolore* eta llantoac 5,3.

E

- Egin (a.) 'zertu, burutu'. *eguin*-zisquigun 1,1.
- Egorri (a.) 'igorri, bidali'. *egorzuen* 2,2; *egorco* 1,1.
- Egun (ad.) 'gaur'. *Eguno* Egun 1,1; *egun* ematen- digu 5,2.
- Eiek (io.) 'haiek'. *fineza-a[a]di eies* 5,2. Ik. Aiek.
- Eize (i.) 'haize'. *eize* fuertebat 2,2. Ik. Aize.
- Eldu (a.) 'etorri'. *zeñetan elduzen* 'etorri zen' 2,2.
- Ene (io.) 'nire'. *serbizetu-dut ene* Juangoicoa 8,1. Ik. Nere.
- Entendamentu (i.) 'ulermen, adimen'. *entendamentue* 3,2.
- Erdaisi (a.) 'erdietsi, lortu'. eta guero *erdais-tenda* 8,3. Ik. Daitu 'deitu' eta Zain 'zein'.
- Eregi (a.) 'ireki, zabaldu'. *eregui*-zasquigun *veguiec* 5,1; *ereguizen*-dituen... atariec 1,2.
- Erori (a.) *vecatuen erorzeco* 7,2.
- Erran (a.) 'esan'. eta *erranziozte* 5,3.
- Erras (ad.) 'erraz, aise'. *garaituco-dituzte erras* 8,2.
- Erremedio (i.) 'bide, laguntza'. *erremediuec* 7,2. Ik. Amore.
- Errezebitu (a.) 'hartu, jaso'. *errezebitu-* zuen 2,2.
- Erroitu (i.) 'hots'. *erroitu* suabe 1,2.
- Esai (i.) 'etsai, arerio'. *gure animen essayec* 8,2.
- Etorri (a.) 'heldu, jin' *etorcem*-becala 'etorri zen' 1,3.
- Etxe (i.) *echeartara* 2,2.
- Ezari (a.) 'jarri, ipini'. *ezarzinduz* 7,2.
- 1 Eze (j.) '(kontsekutiboetan)'. *gueago eman-zio...*, *eze eman-z [ioten]* 2,2.
- 2 Eze (j.) '(konparat.)'. *lenago emanendut...*, *eze huquetuco-duden* (arren *fedea sandue*) 8,1.
- 3 Eze (j.) '(kausaletan)'. *zergatic eze argui-*zen-du *Eliza* 1,2.

F

- Fabore (i.) 'mesede'. *merchedeac*, *venefizioac*, eta *faboreac* 8,1.
- Fede (i.) 'sinesmen'. *fedea sandue* 8,1.

G

- Gabe (p.) 'bage, barik'. *valoreric gabe* 1,3; *eguin-gabe* 4,1.
- Gaisto (adj.) 'gaizto, donge'. *peligro gaisto* 3,3.
- Galdain (a.) 'galde egin'. *galdaiten*-dideze 6.
- Galdein (a.) 'galde egin'. *galdeinciozte* 5,3.
- Galdu (a.) 'gabe gelditu'. *galzeco* 3,1.
- Gañen (p.) 'gainean, goiko aldean'. *Discipuloen gañen* 2,2. Ik. Geñen.
- Garaitu (a.) 'gailendu, bentzutu'. *garaituco-*dituzte 8,2.
- Geago (ad.) 'gehiago'. *grazie gueago* 2,2.
- Geñen (p.) 'gainean, goiko aldean'. *gauze guzien gueñen* 'baino gehiago' 4,2.
- Geñerako (adj.) 'enparau, beste'. *geñerako* Discipulo *guziec* 2,2.
- Gertatu (a.) 'jazo, agitu'. ala *guertadadiela* 8,3.
- Gorputz (i.) 'gorputz'. *vere gorputz* eta *odol* 7,2.
- Gu/gure (io.) *guri* 5,1; *guretaco* 5,1; *gure* 4,1; (gu) *gure* animetan 6; (guc) *gure* ingratitude eta *faltac* 6.
- Guartu (a.) 'ohartu, erreparatu'. *Estuze guar-*zen 6.
- Guruze (i.) 'gurutze'. *eman-zue vizie guruzean* 5,1.
- Guti (d.) 'gutxi'. Ik. Ainguti.
- Guzi (d.) 'guzti, oro, dena'. ala *guertadadiela guzioqui* 8,3.

I

- Iduki (a.) 'eduki, izan'. *sabidurie-au iduqui* viardu 3,3.
- Iguzki (i.) 'eguzki'. *iguzquiec* 1,2.
- Iken (a.) 'izan'. *iquen*-zen 2,1; *nola nauze iquen-zaden* *valoreric...*? 8,1.
- Ikusi (a.) 'begietsi'. *estuze icusi* 6.
- Infernu (i.) 'suleize'. *Infernue* 4,2.
- Ior (io.) 'inor'. *iori* 4,1.

Irebazi (a.) 'irabazi, merezi'. *irebastea* 3,3.
 Istente (i.) 'une'. *istenteoro* 7,1.
 Isu (adj.) 'itsu'. zein *issu* 6.
 Isuri (a.) 'jarin'. *isurizue* odol prezioso-ore 7,2.
 Iz (i.) 'hitz, berba'. *izbet* 6.
 Izan (a.). izanen *dirrede* 7,2.
 Izete (i.) 'izate, izaera'. eman-zizu *izete-dauque-zunori* 7,2.

J

Jaun (i.) Lat. 'dominus'. *Jaun-andi-onen* ganic 8,1.
 Jende (i.) 'pertsonea'. *ziudadeco gendeore* 6.
 Jaungoiko (i.) 'Jaungoiko'. *Jaungoico* andionen contra 6; etab.
 Judio (i.) 'judu'. *Judiu*en vildurrerequi 1,3. Ik. Amore.

K

Kanpo (p.) 'at, landa'. *veguetatic [cam]pora* 6.
 Karrike (i.) 'kale'. *ziduaye carriques carrique* 5,3.
 Kontent (adj.) 'pozik'. Ez contentic fineza *raronequi* 5,2.
 Kontentu (i.) 'poz'. contentu eta *gloriarrec* 2,2.
 Kontino (adj.) 'etengabeko'. *negar continuo-arequi* 6.
 Kristio (i.) 'Kristau'. *Christio* fielen 1,2.

L

Lagun (i.) 'hurko'. proximo *laguneri* 3,2.
 Lagundu (a.) 'faboratu'. proximo *laguneri lagunzen-ziotela* 3,2.
 Laur (d.) 'lau'. *laur-etan* oguey, eta sey vrtes *serbizetu-dut ene Juangoicoa* 8,1.
 Leku (i.) 'toki'. *lecu* guzietan 8,3.
 Lenago (ad.) 'lehenago'. *lenago* emanendu, eze 8,1.
 Lenbarisko (d.) 'lehendabiziko'. *Lembarisco* don Espiritu sanduena 3,3.
 Lore (i.) *loreac* erregazen-dire 1,2.

M

Maiz (ad.) 'askotan, usu'. *pensazen-duelari* *maiz* 3,3.
 Makur (adj.) 'oker, gaizto'. vide *macurreco-etatic* 3,3.
 Manatu (a.) 'agindu'. Juangoicoaren *legueac manazen* digun vecala 4,1.
 Mandamentu (i.) 'agindu'. *mandamentu* sanduec 4,2.
 Mertxede (i.) 'mesede, fabore'. *merchedeac*, *venefizioac*, eta *faboreac* 8,1.
 Mi (i.) 'mihi, mingain'. *suarren mic* 2,2.
 Millekan (ad.) 'milaka, asko'. *recebitu-ditut millean* *merchedeac* 8,1.
 Modu (i.) 'era, gisa'. *Moduontan* 'honela' 5,1.
 Mundu (i.) 'lur'. *munduav* 1,1; *munduau* 6.
 Mutil (i.) 'gizon gazte'. *Mutil*, eta *Nescac* 8,2.

N

Nai izan (a.) 'nahi izan'. *nauze* 8,1.
 Negar (i.) 'malko; lantu, deitore'. *erregazen... lurre negarres* 5,3; *suspiros eta negarres* 5,3.
 Nere (io.) 'nire'. O *nere Catholiquac*; 6. Behin *ene*.
 Neska (i.) 'neskatxa'. *Mutil*, eta *Nescac* 8,2.
 Noizbait (ad.) 'azkenik' (?). Eta en fin *noiz-bait* *sosegaturic* 6.
 Nola... bait 'zeren'. *Nola* *guziec zauzem-baizute* 5,3.

O

Odol (i.). *odol* 1,3; *odolescoa* 6.
 Ondasun (i.) 'aberastasun'. *ondasun* eterno *ceruquec* 3,3.
 Onek (io.) 'honek'. *mundu-onec* 2,2; *oni* 7,2; *egun ontan* 1,1; *llanto-onena* 6.
 Oñesture (i.) 'inaztura, tximist'. *sue edo oñesture* 2,2.
 Ordu (i.) 'une, mementu'. *orduontatic* 3,1.
 Orduen (ad.) 'une/mementu hartan'. *orduen* *respondatu* *ziote* 5,3.
 Ore (io.) 'hura'. *Jacopono Beato-ore* 5,3; *congregacio sandu-ore* 2,2. Ik. *Arrek*.
 Ori (io.) 'hori'. *izete-dauque-zunori* 7,2.
 Oso (adj.) 'guzi'. *vioz osoa-requi* 8,1.

Ozos (i.) 'ortots, trumoi'. *oz-os* (sic) fuerte-bat 2,2.

P

Pensatu (a.) 'pentsatu, gogartu'. *pensazen-due-laric* 3,3.

Plaza (i.). *plazas plaza* 5,3.

Prometitu (a.) 'agindu, hitzeman'. *prometitu-cigu* 1,1.

R

Respondatu (a.) 'erantzun'. *respondatu* ziotte 5,3.

Rezebitu (a.) 'hartu'. *rezebitu* zituste 3,2.

S

Sagratu/sakratu (adj.) 'sandu'. Eucaristie *sagraturaque* 1,1; Testo *sacratuec* 3,1.

Sakin (a.) 'jakin'. *saquinic* zain diren 4,1; *saqueiteco* 3,2.

Sakramentu (i.) 'sakramendu'. *sacramentuequi* 2,1.

Sandu (adj.) 'santu, saildu'. congregacio *sanduo* 2,2.

Segitu (a.) 'jarraitu'. *seguizen*—ziote 5,3.

Sekuleko (adj.) 'betiko'. pena seculi *seculequa* 4,2.

Sendatu (a.) 'indartu' (?). lurre *sendazenda* 1,2.

Serbizetu (a.) 'zerbitu'. *serbizetu*-dut ene Juangoicoa 8,1.

Serbizio (i.) 'zerbitzu'. Juangoicoaren *serbi-ziuen* 4,1; *serbizues* 4,2. Ik. Amore. Ik. ere "serebiziuen" 3,2.

Sollik (ad.) 'bakarrik'. eta *sollic*" 2,2.

Sortu (a.) 'jaio'. *sortuzela* 4,2.

Suar (i.) 'sugar, gar'. Aparezitu-zide... *sua-rrren* miec 2,2.

U

Ukatu (a.) 'ezetsi'. zergatic ezuen *buquezen* J[ua]ngoico-aren legue sandue 7,4; *buquetuco*-duden 8,1.

Urretu (a.) 'hautsi'. *hurreszen*-zituela aiziac suspiros 5,3.

Urtu (a.). (odola) *urtus* 6.

Uzi (a.) 'laga, larga'. Ezio *vzten*... prediquezera 5,3; *vzadaze* negar eguitera 6.

Z

Zain (io.) 'zein'. saquinic *zain* diren 4,1. Ik. Zein.

Zaure (io.). (zuri) *zaure* araguiac 7,2. Ik. Zu/zure.

Zautu (a.) 'ezagutu'. *zautuco*-guinduzque 6.

Zazpi (d.). *zazpi* 1,3.

1 Zein (ad.). Estuze icusten munduau, *zein* ingratu-den...? 6.

2 Zein (io.) ('erlatiboa'). egun glorioso, *zeñetan* ceruec ereguizen-dituen... 1,2; sacram[en]tu Eucaristie sagratuque, *zein* vaite 1,1.

Zer (io.). galdein-ciote *zer* trabajuten aurquinzen-zen 5,3; *zetaco* 3,3.

Zergatik (j.) 'zeren'. *zergatic* eze.. arguizendu Elize 1,2; *zergatic* egorzuen 2,2.

Zikin (adj.) 'lohi'. vizio *ziquimartan* 6.

Zu/zure (io.). *Zu* eta guzien gatic 7,2; *zureta-co* 7,2; *zure* amorioagatic 7,2. Ik. Zaure.

1. Testua Adizkitegia

B-D

Bedi 'bedi'. Acababedi 2,1.

Bez 'beza'. izambez fiñ gaistoa 2,1.

Bezote 'biezaiote'. Bere carrozac berac serbi-bezote (Faraoni) plomuzat 2,1.

Da 'da'. *da* 1,1; *den* 2,1.

Dadien 'dadin'. ateradadien 4.

Dezan 'dezan'. serbidezan 2,2.

Dezon 'diezaion'. serbidezon 2,1.

Diezu 'diezu'. *diezuna* 2,2.

Digu 'digu'. erranendigu 4.

Dio 'dio'. serbicembadio 2,1.

Diote 'diote'. serbitucodiote 3,1.

Dirade 'dira'. cein guti *diraden* 3,1.

Dire 'dira'. *dire* 1,2; *direla* 3,1.
 Ditu 'ditu'. *ditu* 2,1.
 Dituzte 'dituzte'. *dituzte* 5,2.
 Dizkio 'dizkio'. *emandizquion* ciencias 3,1.
 Dizkizute 'dizkizute'. *ematendizquizuten* ondasunes 1,1.
 Dizutet 'dizuet'. *dizutet* 2,1.
 Du 'du'. *du* 1,1; *duenac* 2,2.
 Dugu 'dugu'. *dugu* 1,1; *dugula* 5,2.
 Duk 'duk'. *ezpaduc* 4.
 Dukegu 'dezakegu'. *Dela posible, estuquegula* igan nai...? 5,2.
 Dur 'dur'. *eztut* 1,1; *dudena* 1,1.
 Dute 'dute'. *dute* 3,1.
 Duzute 'duzue'. *duzute* 3,1.

G-TX

Gaitean 'gaitezen'. *apartagaitean* 1,1; *desengañã gaitean* 5,2; *ezgaitela* sopra apegatu 5,2.
 Gaitu 'gaitu'. *gaituela* 5,2.
 Gaituzte 'gaituzte'. *baicaituzte* 3,1; *gaituztela* 5,2.
 Txegun 'ditzagun'. *Despreciacbegun* mundu onetaco gustoac 5,2.

Z

Zaitu 'zaitu'. *zaitu* 1,1.
 Zaizute 'zaizue'. *zaizute* 1,1.
 Zak 'ezak'. *laster eguinzac* 4.

Zara 'zara'. *zara* 2,2.
 Zazute 'ezazue'. *ecuszazute* 3,1.
 Zazuten 'dezazuen'. *ezazuten* paratu 1,1; *ezazuten* iduqui 1,1.
 Zen 'zen'. *Egun igancen* 1,1.
 Zezaten 'zezaten'. *libracezaten* 4; *ateracezaten* 3,1; *ezezaten ...padecitu* 4.
 Zion 'zion'. *serbitucion* 1,2.
 Zioten 'zioten'. *deizembaizioten* 4.
 Ziren 'ziren'. *ziren* 3,1.
 Zituen 'zituen'. *vialduzituen* 4.
 Zituzkean 'zitakeen' (?). *ezituzquean...* manifestatu 'ezin zituen' 1,1. Ik. Zukean.
 Zogun 'dieziaiogun'. *Emanzogun* iza 5,2.
 Zuen 'zuen'. *Berac erranzuen* 2,1.
 Zukean 'zezakeen' (?). *ezuquean* ala ere atera nai 'ezin zuen' (?) 4. Ik. Zituzkean.
 Zuten 'zuten'. *zuten* 4.

Adizki trinkoak

Dauzkite 'dauzkate'. *cerengatic... dauzquiten* 3,1.
 Dirudi/diruri 'dirudi'. *dirudi* 4; *diruri* (sic -ri) 3,1.
 Zegon 'zegoen'. *aunque... bacegon* ere 4.
 Zeramatan 'zeramatan'. *ceramatan* probeza (sic *pro eta be*) 2,1.
 Zeuken 'zeukan'. *catea... zenukena* Lot 4.

2. Testua
Adizkitegia

B-D

Baliz 'balitz'. *valiz* 6.
 Da 'da'. *sendazendda* 1,2; *den* 6.
 Dadien 'dadin'. *ala guertadadiela* 8,3.
 Dideze 'didazue'. *galdaiten-dideze* 6.
 Digu 'digu'. *ematen-digu* 5,2.
 Diogu 'diogu'. *zembat obliguezio diogun* 5,1.
 Diote 'die'. *dioten* 3,2.
 Dire 'dira'. *dire* 1,2; *diren* 4,1.
 Direde 'dire'. *direde* 7,2.
 Ditu 'ditu'. *ditu* 3,2; *dituen* 1,2.
 Ditugu 'ditugu'. *cometizen-[ditu]g[une]c* 7,1.
 Ditut 'ditut'. *ditut* 8,1.
 Dituze 'dituzue'. *dituze* 8,2.
 Dituzu 'dituzu'. *idiquizen-vaytuzu* (sic *vay-*) 'baldin badituzu' 7,2.
 Dizu 'dizu'. *dizule* 7,2.
 Dizute 'dizute'. *dizuten* 7,2.
 Du 'du'. *du* 1,2; *duelatic* 3,3.
 Dut 'dur'. *dut* 8,1; *duden* 8,1.
 Dute 'dute'. *dutenac* 4,1.
 Duze 'duzue'. *Estuze* icusten 6; *nauze* 'nahi duzue' 8,1.

G-N

- Gada 'gara'. *vagada* 6.
 Ginduze 'gintuen'. Moduontan amatu-*guin-
 duze* 5,1.
 Ginduzke 'genituzke' (sic). *zautuco-guinduz-
 que* 6.
 Naiz 'naiz'. *naiz* 2,1.
 Nuke 'nuke'. negar-au valiz... eta... vali-
 duai..., ez *nuque* alare aplacatuco 6.

Z

- Zada 'zara'. *bazada* 7,2.
 Zadaze 'iezadazue'. *vzadaze* negar eguitera 6.
 Zaden 'dezadan'. *iquen-zaden* 8,1.
 Zaio 'zaio'. *zayola* 4,2.
 Zaitu 'zaitu'. *zaituelaric* 7,2.
 Zaket 'dezaket'. Ez, *ezaquet* 8,1; *alzaqueden*
 moduen 2,1.
 Zaskigun 'ditzagun'. *eregui-zasquigun ve-
 guiec* 5,1.
 Zazu 'ezazu'. *considera-zazu* 7,2.
 Ze 'zen'. *encaminetuzc* 2,2; *zeñetan elducen*
 2,2.
 Zedien 'zedin'. *esplique-zediela* 5,3
 Zeiste 'zaitetzte'. *armazeiste* 8,2.
 Zeteke 'zitekeen' (?). ontara ezu (sic -u) eman
respuestaric, *ezpai-zeteque* *espliquetu*
 'ezin zen' 5,3.
 Zezan 'zezan'. *egorzezan* 2,2.
 Zide 'ziren'. *partitu-zide* 'abiatu ziren' 1,3.
 Zigu 'zigun'. *cigu* 1,1.
 Zinduz 'zintuen', ezar *zinduz* 7,2; *zinduz-elaric*
 7,2.
 Zio 'zion'. *emanzio* 2,2; *ziolaric* 5,1.
 1 Ziote 'zioten'. *galdein-ciote* 5,3.
 2 Ziote 'zien'. *Erranziotc* 8,1; *emanciotela ani-
 megui* 1,3.
 Zirede 'ziren'. *zirede* 3,2.

- Ziskigu 'zizkigun'. *eguin-zisquigun* *fineza...*
 1,1.
 Ziskio 'zizkion'. *eguin-zisquio* 2,2.
 Zitu 'zituen'. *eguin-zitu* 5,1; *zituela* 2,2.
 Zituste 'zituzten'. *recebitu zituste* 3,2.
 Zizu 'zizun'. *eman-zizu* 7,2.
 Zu/zue 'zuen'. *ezu eman* 5,3; *emanzue* 5,1;
zeñetan... *instituitu zuen* 1,1 *zuen* 1,1.
 N.B. Behin bakarrik *zu* aldaera.
 Zute 'zuten'. *aitu zute* 2,2.

Adizki trinkoak

B-D

- Baliduai 'balihoa'. *validuai* 6. Ik. Baliz eta
 Nuke.
 Daki 'daki'. *daqui* 4,2.
 Dakigu 'dakigu'. *daquigu* 'jakin' 4,2.
 Dakite 'dakite' *estaquite-netan* 4,1.
 Dakize 'dakizue'. *vadaquize* 2,1.
 Dauke 'dauka'. *dauquela* 4,2.
 Daukezu 'daukazu'. *dauque-zunori* 7,2.
 Daukizket 'dauzkar'. *dauzqui-que-dela* 6.
 Dazuki 'dauzka'. *ondasun dauz-qui-en* *guziec*
zuretaco dauzquiela 7,2.
 Dio 'dio'. eta *dio* lomismo 'esan' 3,1; *diombe-*
cala 3,1; segun *dion* 1,1.
 Diot 'diot'. *dio* 'esaten dut' 8,3.

Z

- 1 Zaude 'zaude'. zer obliguezio-tan *zauden*
 7,2.
 2 Zaude 'zeuden'. *Apostoloac...* *zaude* 1,3.
 Zauke 'zeukan'. zer motibo *zauquen* 5,3.
 Zego 'zegoen'. *cego* 1,3; *Zegolaric* 5,3.
 Ziduaye 'zihoan'. eta ala *ziduaye* 5,3.
 Zidurie 'zirudien'. *vazidu-riela* 2,2.
 Zirau 'zirauen'. mundu-onec *ziraun* dembo-
 rarefioco 2,2.

Sumptu. Seru Petru, et Jacobi, et Joannis fratres eius, et dicit
 et illos in monte excelso, scorum. Math. cap. 17
 Nun ignem xpo pure Redentore, bene discipulorum onerina-
 ri, Pedro, P. et Oreguzqui, thabeco mendiazon poñinera,
 manifestara bene gloria et edertarunac: replenduit facie
sus, sicut sol: baina ezituzquan xpo pure Tarenac manifes-
 tu gloria obce Ciudademabakan: et filiac respondendu,
 natio alagidec. M. Remigoren autoridader: quia necezaruz e
 bus qui stomachari desiderant, ut non in finis voluptatibus ca-
uant: id amore regerini, semper ad Gloria exigant: eusteco san-
 ta gloria da necezaruz Cabol. agartagaitan ezituzza gucieta
 de vtrendituzularie aldebatara, mundu onetaco desco eta purta
 obratuac. Baina sauna, vzi queren ichuac, eta aqendac, eta soa
 edugu desitotetara, eusteco tang. gloria et edertarunac.
 Cabol. ezituz ori ezan nai: nie ezan naidudena da ezazuten
 aratu sobra aficione munduco gauzetan; ezazuten idugui vroz
 an azimaturie mundu onetaco gusto, delite, eta inkerietan,
 aizi tang. emakendituzuten ondarune, ongui vrezazuten,
 zen pauza obes ongui edo. parituz vrezaz, etozaricorai zute danua,
 do probetua. baldin vroz ona bada, dirigituzoraitu zeruetara,
 a gaitoa bada, seculaco in feruetara.
 Bi carozta, opagandine
 ezituzza sagratuan ipotalac edertarunac: baina dirisen fac-
 eruzioan, bata Eliasina eta burua farazona, dirisen
diruzion, zeruetara igateco: arundit in Gely, eta farozni confertuta
 sagratu

